

AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Další vlna nákazy nemocí Covid-19 znamená pro Nejvyšší soud nutnost průběžně reagovat na pozitivní testy některých svých soudců a zaměstnanců

Předseda Nejvyššího soudu Petr Angyalossy komentuje proces seznamování se jednotlivých soudců s jejich Etickým kodexem

Budova Nejvyššího soudu pravidelně poskytuje na konci léta azyl desítkám netopýrů, kteří putují do svých zimovišť v Moravském krasu

Jan Bláha: Vždy jsem měl štěstí nejen na dobré kolegy soudce a soudkyně, ale i na kvalitní administrativu, která je velice důležitá

Mojmír Putna: Zákoník práce nabízí prostor k dotváření práva, ale dotváření v mezích zákona, právě to se mi na něm líbí

O ČEM SE HOVOŘÍ

Etický kodex v komentáři předsedy Nejvyššího soudu

Etický kodex soudce České republiky. Když jsem spolu s dvěma desítkami kolegů, soudců napříč celou soudní soustavou, přijal výzvu, abychom na jeho textu pracovali, předpokládali jsme, že jen dáme ucelenou formu něčemu, co všichni důvěrně známe, čím se řídíme, k čemu jsme se přihlásili už tím, že jsme složili soudcovský slib, známe Ústavu a jsme si vědomi našich povinností vyplývajících ze zákona o soudech a soudcích.

Poměrně brzy jsem ze strany soudců zaznamenal mnohé otázky, které by mi anebo kolegům spoluautorům kodexu rádi položili, diskutovali o nich. Vždyť soudci jsou již z principu zvyklí rozhodovat se a činit závěry na základě komplexního souboru informací. Přiznám se, mohlo mě to napadnout.

I proto jsme se s předsedou Soudcovské rady Nejvyššího soudu Lubomírem Ptáčkem rozhodli na úvod září svolat do Brna zástupce soudcovských rad ze všech soudů, v případě Nejvyššího soudu jsme dokonce volili cestu jednání o etickém kodexu v rámci zasedání Pléna NS. Bohužel, výrazné zhoršení epidemiologické situace v České republice znemožnilo konání generálních stavů – tzn. setkání zástupců soudcovských rad, doposud se ještě ani nesešlo Plénum Nejvyššího soudu. Proto jsme se rozhodli odpovědi na nejčastěji pokládané otázky rozestat všem soudcům v republice, respektive jsme je zaslali předsedům všech soudů s prosbou, aby s nimi prostřednictvím soudních rad soudce seznámili.

Co bych k obsahu kodexu zmínil především? Jeho znění je více než silně ovlivněno textem etického kodexu Soudcovské unie ČR. Pravidla předkládaného kodexu pak odpovídají již existujícím formulacím stávajících právních norem, především pak zákonu o soudech a soudcích. Snahou komise, která na přípravě kodexu pracovala, nebylo vymýšlet pravidla nová, ale ujednotit a zpřehlednit dosavadní prezentované nároky na etické chování reprezentantů soudní moci.

Etická pravidla, která kodex prezentuje, je třeba považovat za nezávazná. Jejich porušení nemůže být považováno za porušení služební kázně nebo za porušení pracovních povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu, jako je tomu například u etického kodexu Úřadu vlády. Takto předkládaná etická pravidla mají formovat lidské jednání v situacích, kdy existuje možnost volby prostřednictvím svobodné vůle.

Neslouží tedy primárně k posuzování dovoleného či zakázaného chování, ale k uvědomění si „nejlepší cesty“, kterou si může soudce v konkrétních životních situacích zvolit. Nelze potom ani hovořit o jednoznačné závaznosti takových pravidel a vůbec již ne o trestání za jejich nedodržení. K tomu slouží pravidla disciplinární a z nich odvozená kárná odpovědnost soudce.

Etický kodex má jednoznačný potenciál posílit důvěru veřejnosti v justici. A naopak – jestliže Skupina států proti korupci při Radě Evropy (GRECO) dlouhodobě vnímá neexistenci jednotných etických pravidel v České republice jako náš handicap a naši justici proto kritizuje, nesnažit se o nápravu, nereagovat na doporučení významného evropského uskupení, by bylo chybou. Nemyslím si proto, že bychom měli mít problém veřejně se přihlásit k něčemu, co je samo o sobě naší stavovskou ctí, co má každý soudce v sobě a v čem by měl jít české společnosti příkladem.

Petr Angyalossy, předseda Nejvyššího soudu

Foto na titulní straně: Předseda Nejvyššího soudu Petr Angyalossy přednesl na sympoziu Etika v právu, pořádaném Justiční akademií v Kroměříži, příspěvek na téma Etický kodex českého soudce. Mezinárodní odborné akce se mj. účastnila také prezidentka Slovenské republiky Zuzana Čaputová. (foto: archiv Justiční akademie ČR).

DALŠÍ VLNA NÁKAZY NEMOCÍ COVID-19 ZNAMENÁ PRO NEJVYŠŠÍ SOUD NUTNOST PRŮBĚŽNĚ REAGOVAT NA POZITIVNÍ TESTY NĚKTERÝCH SVÝCH SOUDCŮ A ZAMĚSTNANCŮ

Druhá vlna epidemie nemoci Covid-19 v České republice je i pro Nejvyšší soud v mnohem odlišná, než vlna první, jarní. Na jaře, kdy byl virus SARS-Cov-2 pro nás všechny, a především také pro lékaře, daleko větší neznámou, než dnes, došlo na několik týdnů i k omezení služeb podatelny pro veřejnost, respektive načas byla omezena možnost osobních podání. Česká republika se potýkala s nedostatkem roušek, respirátorů či dezinfekce, zprávy se světa ukázaly přeplněné nemocnice. Nejvyšší soud dokázal toto období překlenout, obstarat si nutné množství ochranných prostředků, dokonce mohl půjčit část roušek ze svých zásob i Ústavnímu soudu, přesto v obavách z neznámého, pod dojmem zpráv z Číny, Itálie, USA, přistupoval k zásadním bezpečnostním opatřením už při jakýchkoli náznacích negativní epidemiologické situace. Ostatně, o tom jsme psali už v úvodním letošním čísle AEQUITAS. Situace ve světě i v Česku se však v uplynulých měsících výrazně změnila, virus se chová jinak, úmrtnost (smrtnost) je nižší, byť stále velmi vysoká, na druhou stranu všichni už na rozdíl od jara známe „někoho“ ze svého okolí, kdo nemoc prodělal. Nákaza se ke každému z nás objektivně „přiblížila“. Ani politici, ty tuzemské nevyjímaje, však nechtějí už znovu vypínat ekonomiku, znovu uspat úřady. Proto také soudy postupně mění strategii svého přístupu k nákaze.

Na současné období jsme se s pomocí Ministerstva spravedlnosti dokázali předzásobit v mnohem větším objemu, měli jsme čas přehodnotit krizové plány, nakrátko jsme si na jaře už vyzkoušeli, které práce a na jak dlouho lze provozovat formou home office anebo jsme se naučili i na soudě pracovat tzv. na směny. Až do srpna pro nás zůstávalo velkou neznámou, jak se v praxi projeví první zaznamenaná nákaza mezi soudci anebo zaměstnanci v budově Nejvyššího soudu, jak rychle a účinně na ni bude schopen reagovat krizový štáb, do jaké míry se projeví obavy z nemoci, která se objevila už tak blízko, u dalších soudců a zaměstnanců, především těch, co mohli přijít s nemocnými do styku. Kolika soudcům a zaměstnancům soudu nařídí hygienická stanice karanténu, komu dalšímu budou moci preventivně doporučit home office jejich nadřízených tak, aby nebyl ohrožen chod Nejvyššího soudu? Nyní máme i tyto zkušenosti za sebou.

Popis k fotu v záhlaví: Fotografie pořízená v průběhu jednoho z četných zasedání Krizového štábu Nejvyššího soudu.

Protože se situace vyvíjí každým dnem, nelze dnes v žádném případě definitivně hodnotit, jak druhou vlnu zvládneme. Doposud ji zvládáme snad opět se ctí, bez viditelného omezení chodu instituce, a hlavně bez ohrožení zdraví našich soudců a zaměstnanců soudů. Jak se říká, měli jsme to štěstí v neštěstí, že prozatím se u Nejvyššího soudu nemoc objevila nadvakrát, vždy v omezených počtech nemocných. Poprvé, když v srpnu onemocněly dvě pracovnice podatelny a jeden příslušník justiční stráže, jsme zhruba po 14 dnech mohli konstatovat, že u nich po relativně lehkém průběhu nemoc odezněla. Pak byl přibližně 14 dní klid. Následně se nemoc objevila už také mezi soudci a asistenty civilního kolegia. Stát se to na jaře, kdy bylo k dispozici, jak je již v úvodu zmíněno, daleko méně ochranných pomůcek, ale také minimum informací o chování viru, který byl pravděpodobně také agresivnější, soud by se možná na několik dnů zcela uzavřel. Nestalo se tak. I hygienická stanice nyní pokaždé jen nařídí karanténu nemocnému a už nikomu dalšímu z jeho pracoviště. To spíše Krizový štáb Nejvyššího soudu si počíná daleko úzkostlivěji a preventivně doporučuje i lidem z okolí našich nemocných spolupracovníků, aby načas nenavštěvovali budovu soudu. Takové upozornění bylo doposud pokaždé respektováno. Jsme rádi, že se soud dokázal takto semknout, vzájemně se respektujeme a neohrožujeme jeden druhého. I proto je počet těch, kdo se nakazili, stále relativně nízký, aktuálně každým dnem čekáme jeho snížení anebo také zprávu, že opět není nikdo nemocen.

V samotném závěru tohoto čísla AEQUITAS se píše o pokračující velké investiční akci, výměně oken v historické soudní budově. Pohybuje se proto po ní denně také řada externích dělníků. Ani veřejná soudní zasedání se prozatím neruší, neomezuje se dokonce ani jejich počet. Všechny návštěvy, stejně jako zaměstnanci, se každodenně, nejméně jednou, při vstupu do budovy podrobují měření tělesné teploty bezkontaktním teploměrem, podepisují prohlášení o „bezinfekčnosti“. Je tedy potřeba poděkovat za zodpovědný přístup i těmto našim externím dodavatelům, účastníkům veřejných soudních zasedání a všem dalším návštěvám. A popřejme si také všichni navzájem hodně zdraví.

Petr Tomíček, vedoucí oddělení styku s veřejností

S PŘELOMEM ROKU ODCHÁZÍ PĚT SOUDCŮ NEJVYŠŠÍHO SOUDU, PŘÍMO VE VEDENÍ SOUDU DOJDE K DALŠÍM VÝZNAMNÝM PERSONÁLNÍM ZMĚNÁM

Nejvyšší soud čeká na přelomu roku řada zásadních personálních změn. Končí desetileté funkční období místopředsedy Nejvyššího soudu JUDr. Romana Fialy, ke konci se blíží pětiletý mandát předsedy trestního kolegia JUDr. Františka Púryho, Ph.D. Další soudci anebo soudkyně budou z Nejvyššího soudu rovnou odcházet ve spojitosti se zánikem funkce soudce. Po dosažení věkové hranice 70 let totiž zanikne na přelomu roku 2020/2021 funkce soudcům trestního kolegia JUDr. Janu Bláhovi a JUDr. Michalu Miklášovi, v případě soudců občanskoprávního a obchodního kolegia pak JUDr. Mojmíru Putnovi a JUDr. Miroslavu Gallusovi. Na vlastní žádost rovněž z civilního kolegia odchází a na funkci sama rezignovala JUDr. Hana Gajdzioková.

Nejvyšší soud má aktuálně 72 systemizovaných míst soudců, u trestního kolegia jich dnes působí 22, u civilního pak 49. Je předpoklad, že na jaře příštího roku se na trestní kolegium vrátí současný první místopředseda Mezinárodního trestního soudu v Haagu (ICC) JUDr. Robert Fremr.

I když v loňském roce neodcházel v souvislosti s dovršením věkové hranice 70 let žádný z kmenových soudců Nejvyššího soudu, na přelomu let 2018/2019 takto odcházelo 6 soudců nebo soudkyň, další jeden soudce a jedna soudkyně se k nim připojili po vlastní rezignaci. V průběhu posledních dvou let tak zanikla anebo zanikne funkce celkem 13 soudcům a soudkyním Nejvyššího soudu.

Stalo se již pravidlem, že AEQUITAS oslovuje odcházející soudce s žádostí o rozhovor. V aktuálním čísle tak níže publikujeme rozhovor s JUDr. Janem Bláhou a JUDr. Mojmírem Putnou. Na rozhovory s ostatními se snad budeme moci všichni těšit v prosincovém vydání.

JUDr. Jan Bláha

JUDr. Mojmír Putna

JUDr. Hana Gajdzioková

JUDr. Miroslav Gallus

JUDr. Michal Mikláš

ROZHOVOR

JAN BLÁHA

„Vždy jsem měl štěstí nejen na dobré kolegy soudce a soudkyně, ale i na kvalitní administrativu, která je velice důležitá“

JUDr. Jan Bláha

KRÁTKÉ SEZNÁMENÍ

- předseda senátu trestního kolegia
- soudcem od roku 1975
- soudcem Nejvyššího soudu od roku 2002

V roce 1974 absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1975 byl soudcem a brzy i předsedou senátu Okresního soudu v Českých Budějovicích. V roce 1979 se stal soudcem, později též předsedou senátu, Krajského soudu v Českých Budějovicích. K Nejvyššímu soudu byl natrvalo přeložen v roce 2002, dřívější nabídky odmítal.

S úsměvem často glosujete, že jste nejstarším činným soudcem obecných soudů v České republice. Jak radikální změnu očekáváte po 1. lednu 2021, tedy v den svých jedenasedmdesátých narozenin, pane doktore, a to v souvislosti se zánikem funkce soudce?

Zatím jsem se zcela nerozhodnul, ale vážám nad nabídkou, která přišla od nedávno jmenované nové předsedkyně Krajského soudu v Českých Budějovicích doktorky Martiny Flanderové. Nabídla mi, abych tam v pozici poradce anebo asistenta ve věcech trestních „reaktivoval“ činnost evidenčního senátu. Ten totiž prochází obdobími, kdy funguje skvěle, pak přestane fungovat a zase je třeba jej oživit. Naposled se to oživení před třemi lety podařilo kolegovi Aleši Kolářovi. Jenže právě ten byl nedávno natrvalo přeřazen k nám, na Nejvyšší soud. Od té doby evidenční senát v Českých Budějovicích funguje znovu spíše formálně.

A Vy jste obdržel nabídku to napravit.

Pečlivě to zvažuju. Manželka mi to rozmlouvá, abych si konečně po 47 letech v justici odpočinul (úsměv), dcera radí, že by to pro mě bylo vhodné, měl bych takový pozvolný přechod ze soudcovské práce na práci judikatorního charakteru. Shodou okolností jsem byl nedávno v Českých Budějovicích u výběrového řízení na nového místopředsedu pro věci trestní, na jehož základě pověřila paní předsedkyně výkonem této funkce doktora Ondřeje Círka. Právě jemu je evidenční senát aktuálně svěřen.

Vzpomínka na Austrálii.

Přiznává, že kvůli svému vytížení nemá prakticky žádný prostor se této práci odpovídajícím způsobem věnovat. Vedení Krajského soudu v Českých Budějovicích usiluje o to, aby se činnost evidenčního senátu zlepšila, vrátila se na úroveň 90. let. Tehdy českobudějovický krajský soud pravidelně publikoval své významné judikáty v Zelené sbírce Nejvyššího soudu. V posledních dvaceti letech už je to slabší, judikatura nižších soudů je ve Sbírce prezentována spíše judikáty Krajských soudů v Plzni a Hradci Králové, popřípadě Vrchních soudů v Praze a Olomouci.

Do kdy se máte rozhodnout, zda nabídku přijmete?

S konečným rozhodnutím nemusím spěchat, dohodli jsme se s paní předsedkyní krajského soudu, že definitivně se vyjádřím až na podzim. Myslím si, stejně jako dcera, že by to byla zajímavá, smysluplná a přitom už méně namáhavá práce, pomyslně zakládat ruce do klína se mi ještě nechce. Možná se domluvíme na kratší období, třeba na půl roku, aby si obě strany vyzkoušely, co to přineslo. Ovlivňují mě také informace od bývalého kolegy Karla Hasche, který se po zániku funkce soudce, když dovršil sedmdesátky, nechal přesvědčit vedením Vrchního soudu v Praze a působí ve funkci asistenta pro

tamní evidenční senát. Chválil si, jak se mu tato práce zamlouvá a doslova řekl, že ten přechod do důchodu nebyl tak „brutální“. (úsměv)

Z Krajského soudu v Českých Budějovicích nejen vycházely dlouhodobě kvalitní judikáty, ale tato rozhodnutí vydávali především kvalitní soudci, kteří se nakonec často stali soudci trestního kolegia Nejvyššího soudu. Aktuálně jste tady rovnou čtyři.

Mám z toho radost. Nechci úplně říkat, že naši kolegové u Nejvyššího soudu Vladimír Veselý a Aleš Kolář jsou mé „justiční děti“, ale v podstatě jsem je v minulosti školil. Podivuji se nad tím, že jsou i dnes schopni mi připomínat různé detaily, které jsme spolu probírali a já na ně už dávno zapomněl. Vladimír Veselý je i po třiceti letech schopen reprodukovat, co jsem mu k dané právní otázce kdysi říkal. Asi to padlo na úrodnou půdu, když si vše i po letech pamatuje. Přitom byl po určitou dobu také členem stejného odvolacího senátu v Českých Budějovicích, jako já. V podstatě u mě Vladimír Veselý začínal. A protože byl velice schopný, brzy jsem navrhl, aby mohl také předsedat senátu, čímž jsem o něj přišel. Začal předsedat jiným senátům a já byl těsně před odchodem do Brna pověřen předsedou krajského soudu, abych na stáž do Budějovic zval schopné soudce okresních soudů a vytypoval z nich ty, kteří by byli vhodní, aby mě mohli nahradit, případně další odcházející soudce.

Podařilo se?

To byl rok 2001, kdy jsem měl v senátě v podstatě jen samé stážisty, se kterými jsme museli v té době zvládat rozhodnout třeba i šedesát věcí měsíčně. Podařilo se mi snad vybrat ty nejlepší, o čemž svědčí i to přetrvávající dobré renomé, které Krajský soud v Českých Budějovicích stále má. Mám přirozeně radost i z toho, že se prosazuje také nejmladší generace jihočeských trestní soudců, prezentovaná konkrétně Alešem Kolářem. Já měl v minulosti velké přání, aby se pro přidělení k Nejvyššímu soudu nechal přesvědčit i doktor Jiří Trnka, ale ten to z rodinných důvodů vždy odmítal. Dnes už je také šedesátník, takže asi není reálné, aby se ještě někdy přesvědčit nechal. To je opravdu kvalitní soudce, na němž je postavena trestní judikatura a rozhodovací činnost trestního úseku Krajského soudu v Českých Budějovicích. Čímž určitě nechci zpochybnit kvalitu jiných. Když pomalu rekapituluji, zpětně musím konstatovat, že všude, na okrese, na kraji, i tady u Nejvyššího soudu, jsem měl vždy štěstí nejen na dobré kolegy soudce a soudkyně, ale i na kvalitní administrativu, která je velice důležitá. Někdy bývá neprávem podceňována, ale já vždy říkám, že zapisovatelka anebo také asistent

U kanadského jezera Maligne Lake.

představují půl výkonu soudce. Bez nich by soudci nemohli svoji práci vykonávat na takové úrovni, jak tomu dnes je. Chtěl bych tedy zapisovatelkám, protokolujícím úřednicím, vedoucím kanceláří, poradcům i asistentům veřejně poděkovat, vzdát jim holt.

Jaká byla Vaše cesta na Nejvyšší soud? Předpokládám, že i Vy jste tady nejprve pobýval na stáži?

Na podzim 2001 jsem dostal vlastně už třetí nabídku k přestupu k vyššímu soudu. Poprvé to bylo, když jsem byl v roce 1986 na stáži u tehdejšího republikového Nejvyššího soudu ČSR. Jenže, naše dcera byla tehdy moc malá, ani ne školou povinná, proto jsem upřednostnil rodinu před profesní kariérou. Podruhé už jsem mohl přejít k Nejvyššímu soudu do Brna, to bylo na základě nabídky, které se mi dostalo v roce 1996. Ale tenkrát jsem na to nerefletoval. Říkal jsem si, že třeba později, až dcera odmaturuje, pak by mohla být příležitost. Ta se znovu naskytla na podzim 2001, kdy byla dcera přijata ke studiu na vysoké škole, odešla do Prahy a já si vybavuji, jak do Českých Budějovic přijel tehdejší místopředseda Nejvyššího soudu Pavel Kučera. Potkali jsme se na schodišti, ještě s tehdejším předsedou českobudějovického soudu doktorem Bohuslavem Petrem

a Pavel Kučera přitom jen prohodil, že se mnou potřebuje také mluvit. Odpoledne si mě zavolali do kanceláře předsedy a místopředseda Nejvyššího soudu mi hned předložil listinu s tím, že jejím podpisem vyjadřuji souhlas s dočasným přidělením k Nejvyššímu soudu na stáž. Když jsem si to chtěl rozmyslet a zeptal se, kolik na to mám času, doktor Kučera se podíval na hodinky a řekl: „Třicet sekund.“ Protože to byla už třetí nabídka a další nemusela přijít, tak jsem ji podepsal. Říkal jsem si, že půlrok stáže zkusím, pak se uvidí. Zkusil jsem to, práce tady se mi zalíbila a „táhnu to tady“ už devatenáctý rok.

To jste si tedy vyzkoušel i dojíždění, které asi není z jihu Čech ideální.

Je to opravdu náročné, ale v průběhu let jsem si zvykl. Zvláště poté, co jsem procestoval Nový Zéland, Austrálii a Kanadu, mě vzdálenost nějakých 200 kilometrů z Budějovic do Brna připadá krátká.

Tu cestu jistě znáte jako svoje boty.

Spočítal jsem si, že pokud jsem jel do Brna na týden vždy nejméně pětačtyřicetkrát za rok, když z celkového počtu týdnů v roce

Senát č. 8 trestního kolegia Nejvyššího soudu (zleva) JUDr. Jan Bláha, JUDr. Milada Šámalová, JUDr. Věra Kůrková.

odečítám nějaké dovolené, případně jiné důvody, jako letos práci z domu v době koronaviru, tak za těch necelých dvacet let jsem takto cestoval asi devět set krát.

Máte v senátu č. 8, kde jste řídícím předsedou, poněkud zvláštní postavení, Vašimi kolegyněmi jsou dvě ženy, doktorka Věra Kůrková a doktorka Milada Šámalová. V roce 2016 Váš senát obdržel na Karlovarských právnických dnech uznávané ocenění „Pocta judikátu“, konkrétně za rozhodnutí, které se týkalo problematiky šikanózních insolvenčních návrhů. (Rozhodnutí ze dne 26. 2. 2015 ve věci sp. zn. 8 Tdo 1352/2014.) Předsedkyní senátu byla v této věci paní doktorka Milada Šámalová. Jak dlouho takto spolu rozhodujete?

Když jsem k Nejvyššímu soudu přišel, začal jsem v senátě doktora Jiřího Horáka. Kolegyně Věra Kůrková a Milada Šámalová přišly na začátku roku 2003, tedy zhruba rok po mně. Společně v jednom senátě jsme podle mých kolegů od roku 2005. Já si to úplně nepamatuji, ale když to obě svorně tvrdí, nemám důvod jim nevěřit. Takže jsme takto spolu už 15 let. V plné pohodě, protože obě moje kolegyně jsou zkušenými a velmi erudovanými soudkyněmi, proto si můžu považovat za čest, že jsem právě s nimi mohl tak dlouho spolupracovat.

Ta dobrá spolupráce možná přispěla i ke zmiňovanému ocenění za nejlepší judikát roku 2015. Často se ale diskutuje o tom, zda mají být odůvodnění krátká a zjednodušující, aby jim rozuměl i obviněný – laik, anebo podrobná, jak ostatně vyžaduje Ústavní soud.

Na Nejvyšší soud jsem přišel krátce poté, co vůbec nabyla účinnosti novela, která zavedla dovolání v trestních řízeních. A musel jsem se naučit odůvodňovat to rozhodnutí jinou formou. Jiné je rozhodnutí prvostupňové, jinak se píše u odvolacího soudu, jiné je rozhodnutí odvolacího soudu. Snažil jsem se vždy o to, aby rozhodnutí vyznívalo jasně, stručně, srozumitelně, jak zákon požaduje. V průběhu let ale byla tendence odůvodňovat rozhodnutí Nejvyššího soudu podrobněji proto, že v celé řadě věcí, a v průběhu let je to čím dále častější, jsou podávány ústavní stížnosti a Ústavní soud požaduje, aby odůvodnění bylo co nejdůkladnější, nejpreciznější. To je pak samozřejmě výhoda i pro ústavní soudce, kteří někdy následně vytýkají senátu Nejvyššího soudu, že se nějakou okolností nezaobíral. Odmítá-li Nejvyšší soud dovolání podle § 265 odst. 1 písm. b) trestního řádu, mělo by být odůvodnění přece jen stručnější, podrobnější naopak, odmítá-li z důvodu podle § 265 odst. 1 písm. e) a nejpodrobněji je třeba odůvodnění

JUDr. Jan Bláha přijímá gratulace k sedmdesátým narozeninám od JUDr. Františka Púryho, Ph.D., předsedy trestního kolegia.

pojmut v případě, že se předchozí rozhodnutí ruší a věc se vrací k dalšímu řízení. Taková rozhodnutí by neměla vyznívat jen kriticky s upozorněním na to, co udělaly nižší soudy špatně, ale spíše by měla obsahovat doporučení, co se musí zvážit z hlediska doplnění dokazování, v úvahách o právní kvalifikaci. Nelze samozřejmě vytvářet přímo návod k rozhodnutí, ale je potřeba vyjádřit, třeba i mezi řádky, skutečný pohled Nejvyššího soudu na to, jak by to budoucí rozhodnutí mělo vypadat.

Měl jste někdy ambici tvořit akademická, až vědecká, rozhodnutí?

Takovou ambici jsem nikdy neměl. Na to tady byli a jsou asi jiní kolegové. Podle mě má být každé rozhodnutí kvalitní, a ke každému by se mělo přistupovat stejně. Já opravdu stavím na první místo srozumitelnost. Vyhýbám se latinským anebo obecně cizím výrazům. Chci, aby bylo rozhodnutí srozumitelné i laickému čtenáři.

Když ale o rozhodnutích píše média, dochází tam k dalšímu zjednodušování, k tzv. mediální zkratce. Jak to vnímáte?

Dlouhodobě zastávám názor, který nehodlám měnit ani na sklonku své kariéry, že soudce by měl mluvit svým rozhodnutím. Chápu, že média mají zájem, aby soudce, zvláště ve sledovaných věcech,

sám vystoupil a přednesl odůvodnění. Já jsem se tomu nebránil, třeba v mediální kauze, kde jsem rozhodoval o obvinění z pokusu vraždy kadeřnice v Hořicích. Ale mám vždy u toho obavu, že ačkoli vše přesně popíšu, novináři z toho nakonec vyberou jen tu jednu větu, která se jim hodí, ale která podle mě zrovna nebude trefná k té samotné kauze. Vybavuji si, když jsem v této konkrétní kauze předstoupil před novináře, tak se tam nahrnulo asi dvacet mikrofonů a chtěli to říct ve zkratce. A já jsem říkal, že to nejde, právě jsem vyšel z jednací síně, kde jsem vše asi tři čtvrtě hodiny odůvodňoval. Nakonec jsem jim asi tři, čtyři, věty řekl, a snad se to tehdy povedlo, žádné zkracení jsem pak nezaregistroval. I tak si myslím, že soudce by měl být sice schopen obhájit svoje rozhodnutí, ale měl by tak činit jen zcela výjimečně, spíš prostřednictvím tiskového mluvčího. A hlavně by měl odkazovat na texty svých rozhodnutí, třeba na konkrétní pasáže z nich.

Vámi zmiňovaná věc je známá i proto, že v ní docházelo také k určité revoltě senátů na nižším stupni. Vyznačovala se zřejmou neochotou respektovat rozhodnutí dovolacího soudu.

Ano, v této věci byla ta revolta nižších soudů, jak říkáte, markantní. To i za situace, kdy jsme rozhodli o přidělení věci jinému senátu a došlo ke zproštění obviněného u soudu prvního stupně. Nastoupila

pak „revolta“ na straně Vrchního soudu v Praze. Pod tíhou právě této věci jsem si uvědomil, že v minulosti, když jsem rozhodoval ještě jako soudce v Českých Budějovicích, a přišlo, v uvozovkách něco „shora“, tak to bylo pro mě svaté. Mohli jsme si o tom myslet své, ale vždy jsme – obrazně – srazili podpatky a rozhodli jsme podle toho, co nám vyšší soud vytkl. V posledních letech mám pocit, že úcty k rozhodnutí vyššího soudu je méně. Nevím, jestli je to dáno sebevědomím mladších soudců anebo snahou prosazovat za každou cenu svůj názor. Tu snahu ale musí doprovázet umění svůj názor přesvědčivě odůvodnit.

Jste právní pozitivista? I v případě, že rozhodnutí, které odpovídá přesně liteře zákona, není úplně spravedlivé?

Jako zástupce starší generace jsem pozitivista, ale na druhou stranu jsem si dobře vědom toho, že právní úprava nemůže být nikdy tak dokonalá, aby se každý konkrétní případ dal beze zbytku posoudit podle zákona. Takže tady se musí uplatnit takový ten soudcovský nadhled v rámci přirozeného práva a je třeba věc posoudit spíše z rozumového hlediska. I z hlediska citu. A to je takové mé druhé negativní poznání, které jsem u Nejvyššího soudu učinil, že když se někde někdy obviněný, v bytí bagatelní věci, dostane do soudní mašinerie, ta ho semele. Od okresu, přes kraj, případně od kraje přes vrchní soud, až k soudu nejvyššímu. My tady někdy pak kroutíme hlavou a říkáme si, jak mohla taková banální věc dojít k odsouzení? Ta přece měla skončit v řízení před správním orgánem jako přešůpek! Mohl bych uvést řadu takových příkladů. Zrovna dnes jsme rušili rozsudek, kdy byli za výtržnictví odsouzeni členové ochranky jednoho nejmenovaného podniku, protože vyváděli hosta a použili přitom fyzické násilí. Vždyť jako výtržník se tam choval právě ten host, který pravděpodobně svým chováním nedal ochrance jinou možnost, než jej násilně zpacifikovat a vyvést. Proč nikdo nevezal ten rozum do hrsti už na státním zastupitelství nebo na nižších soudech a připustil, aby se to dostalo až k odsouzení? Možná je to pro ně jednodušší – mají pachatele, mají poškozeného, lehce se jim to dokumentuje, objasňuje, ale jsou to věci skutečně hraničící mezi přešůpkem a trestným činem a většinou se pak soudy přiklánějí k tomu odsouzení, než ke zproštění.

Jak se jako trestní soudce dovolacího soudu díváte na počty udělovaných alternativních trestů?

Asi nepřekvapím odpovědí, že je soudy využívají málo. Je to ale dáno i možnostmi, jaké soudci mají. Respektive je to dáno možnostmi obviněných, aby případně uložený alternativní trest vykonali. Volá se například po větším ukládání peněžitých trestů. Ale, lze uložit peněžitý trest někomu, kdo nebude schopen takovou částku uhradit, kde bude už od prvopočátku hrozit přeměna na trest nepodmíněný? Podobné je to u trestů obecně prospěšných prací, u trestů domácího

vězení. Věznice jsou přeplněné, logicky se po alternativních trestech volá, ale mám pochybnost, že by taková chyba byla jednoznačně jen na straně soudů a soudců. Je to dáno také skladbou společnosti, že máme takové pachatele, z takových společenských skupin, jako máme. A že v řadě případů, kdy jde o recidivisty, stejně už není jiné řešení. Anebo u trestů domácího vězení vzpomeňme na nekonečné problémy s těmi takzvanými náramky. Trvalo přes 10 let, než z výběrového řízení vzešla firma, která je začala dodávat a nyní slyšíme výhrady z ministerstva spravedlnosti a úvahy o vypovězení smlouvy s izraelským výrobcem. Nevím, kde je pravda, ale viděl jsem reportáž, kdy pachatel, který je takto odsouzen, má ten náramek na noze a musí být v noci napojen kabelem k zásuvce, aby zařízení dobil. Myslím, že v dnešní době by mělo být k dispozici důstojnější a sofistikovanější technické zařízení.

Co soudcům v současné době nejvíce komplikuje práci? Je to ta právní džungle, přemíra zákonů a novel?

Velice se mi líbil výrok někdejšího soudce Ústavního soudu Jiřího Nykodýma, který prohlásil, že bychom si měli, pokud se lidé budou chovat přiměřeně slušně, vystačit s desaterem. Skutečně ta právní džungle tady je. Bývalý předseda Nejvyššího správního soudu Josef Baxa v jednom rozhovoru řekl, že Poslanecká sněmovna a Senát by udělaly nejlépe, kdyby žádné zákony a novely ani nepřijímaly. Já mám někdy pocit, že někteří z poslanců mají potřebu se prezentovat jen tím, že vymýšlejí další a další novely. Protože docházím na semináře s advokátními koncipienty, tak si za tím účelem jednotlivé novely evidují, vypracoval jsem si jejich přehled. Jen v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, který je účinný asi sedmnáctý rok, bylo více než dvacet změn! To znamená více, než jedna ročně. I trestní zákoník, účinný jedenáctý rok, také doznal řady změn. A někdy jen proto, že se něco odehraje ve společnosti a některý z poslanců má ambici na to reagovat změnou, která není v podstatě vůbec nutná. Konkrétním příkladem je proces, jakým se do trestního zákoníku, konkrétně jako § 76, dostal zákaz návštěv různých sportovních, kulturních a společenských akcí. Dřív jsme si vystačili s tím, že při podmíněném odsouzení mohl soud uložit omezení podle § 59 odst. 1 trestního zákona, které bralo v úvahu i zákaz návštěv těchto kulturních, společenských a sportovních akcí. Vůbec proto necítím potřebu takové změny. Ale, pravděpodobně na základě politického konsensu poslanci rozhodli, že se tento nový zákaz do zákona dostane.

Jaké byly Vaše počátky? Chtěl jste být už jako dítě soudcem?

Asi ano. Protože i můj otec byl soudcem, a dokonce místopředsdou Krajského soudu v Českých Budějovicích.

Necítil jste tlak z jeho strany, abyste se také stal soudcem?

Vůbec ne, spíše jsem to sám vnitřně cítil. Otcova profese mě spíše povzbuzovala v práci, aby na mě nebylo nahlíženo jako na nějaké protekční dítě. Proto jsem na sebe často atrahoval i povinnosti, které jsem nemusel. Asi jsem takto své okolí přesvědčil. A snad i díky tomu jsem už čtvrtý rok svého působení jako soudce okresního soudu byl přeřazen na krajský soud a v době, kdy jsem byl poměrně krátce soudcem krajského soudu, dostal jsem nabídku přejít na Nejvyšší soud. A to rozhodně nebylo přičiněním otce. Popravdě řečeno, byl jsem ale docela rád, když otec odešel v šedesátých letech do důchodu a nesoudili jsme oba. Shodou okolností, protože příjmení Bláha je poměrně časté, křestní jméno Jan také, působili jsme svého času po kraji hned tři soudci tohoto jména. Druhý kolega, zhruba můj vrstevník, rozhodoval v Českém Krumlově a řada lidí nás zaměňovala.

Ani při studiu na fakultě jste neuvažoval o jiné právnické profesi?

Když jsem nastoupil na právnickou fakultu, stal jsem se tehdy brzy takzvaným resortním stipendistou. Předseda krajského soudu mi nabídl, protože byl nedostatek soudců, že jako resortní stipendista budu dostávat asi osm set korun měsíčně a pokud budu studovat v termínu, plnit si své studijní povinnosti, rovnou po škole nastoupím jako čekatel. A tak jsem v červnu 1974 odpromoval na Právnické fakultě Karlovy Univerzity v Praze a 1. srpna 1974 jsem nastoupil jako justiční čekatel Krajského soudu v Českých Budějovicích. To bylo štěstí, že jsem mohl působit v Českých Budějovicích, protože už jsem byl tehdy ženatý, měl jsem za finanční pomoci rodičů postavený rodinný domek, takže pokud bych býval zařazen na nějaký okres v kraji, byla by to komplikace, ale jako stipendista bych to musel respektovat. Když jsem za tři čtvrtě roku složil justiční zkoušky, tak jsem se stal od 1. dubna 1975 soudcem Okresního soudu v Českých Budějovicích. Chtěl jsem být civilním soudcem. Ale právě proto, že jsem byl resortní stipendista, tak jsem si nemohl vybírat a předseda krajského soudu Jan Melichar mi tenkrát řekl, že mě potřebuje na trestním úseku. Po pravdě řečeno, po letech jsem za to rád, protože když jsem slýchal od řady civilních soudců, co zažívali v jednacích síních, tak jsem měl pocit, že ti naši obvinění v trestních věcech bývali pokornější, ukázněnější – nebyli, když použiji toho termínu, „drzí vůči senátu“ jako v civilních řízeních.

Často se říká, že trestní řízení je průzračnější, je tam snadnější poznat, kde je pravda. I když, asi to tak nebude platit vždy a třeba v určitých specializacích to bude obzvláště těžké. Vy jste tíhnul k některým specializacím?

Ne, dělal jsem vlastně úplně všechno. Když jsem byl soudcem Krajského soudu v Českých Budějovicích ve funkci předsedy senátu, dělal jsem sice převážně odvolací řízení, ale rozhodoval

jsem i první stupeň. Sice řádově za celou dobu asi jen v desítkách případů, ale zkusil jsem si tedy i ten první stupeň, který je z mého pohledu souzení tím nejnáročnějším. A protože se v 80. letech vytvářely specializace, tak můj odvolací senát byl specializován na dopravní nehody v celém Jihočeském kraji. Takže, pokud jsem měl někdy specializaci, tak to byly dopravní nehody, ale vedle toho jsem měl i veškerou další agendu. Nebránil jsem se nikdy ničemu, ale kdybych teď měl třeba možnost dále působit u Nejvyššího soudu, nechtěl bych být v senátě, který rozhoduje jen drogovou problematiku. Zdá se mi, že taková specializace je až příliš úzká, jednotvárná, i když tam kolegové dostávají i jinou agendu. Aby bylo jasno, není to kvůli členům našeho „drogového senátu“, těch si velice vážím, ale kvůli té agendě bych to nechtěl.

Zmiňoval jste cestování po Austrálii, Novém Zélandu nebo Kanadě. Dá se říci, že je to Váš koníček. Je to záležitost jen posledních let? Už proto, že před rokem 1989 se příliš cestovat nemohlo?

Bylo-li to možné, mám na mysli i období před rokem 1989, tak jsme s rodinou jezdili tam, kam se smělo. Do Bulharska, bývalé Jugoslávie, Rumunska. Když se naskytla možnost cestovat jinam, oblíbili jsme si Toskánsko. Rádi jsme jezdili do sousedního Rakouska, kam to Jihočeši mají blízko. Takže do Lince, Halštatu, Freistadtu, Salzburku. Do těch vzdálenějších destinací jsem se dostal až proto, že má dcera, poté co vystudovala i ona právnickou fakultu, rozhodla se zdokonalovat v jazycích a začala pracovat a studovat nejprve na Novém Zélandu, pak v Austrálii a nakonec v Kanadě. Díky ní jsme se pak s manželkou dostali k protinožcům a strávili jsme třikrát tři nádherné týdny jak na Novém Zélandu, tak v Austrálii a naposled loni v Kanadě. Kolega Robert Fremr mi k tomu z úsměvem vždy říká, že by také chtěl mít cestovku „Lenka“, protože my vše díky dceři, která všechny cesty sama naplánovala a vypracovala podrobné itineráře, absolvovali bez cestovních kanceláří. A vždy to klaplo. Počasí jsme si vybírat nemohli, takže v Kanadě jsme si užili hodně deště, ale vzpomínáme na to rádi. Dokonce jsme si o Kanadě sestavili takovou rodinnou knihu, kterou často listujeme a vzpomínáme, co jsme který den navštívili.

Ale, nesmím zapomenout, že jezdíme taky na chalupu. Postavili jsme si ji v Novohradských horách na zelené louce, či spíše na takovém zbořeništi. V létě jsme se tam vždy dostali přibližně tak na dva týdny, což bych chtěl od příštího roku využívat častěji. Chtěl bych si tam zvat častěji například kamarády ze střední anebo vysoké školy na prodloužený víkend. A brzy také bývalé kolegy z Nejvyššího soudu.

Děkuji za rozhovor.
Ptal se Petr Tomíček

ROZHOVOR MOJMÍR PUTNA

„Zákoník práce nabízí prostor k dotváření práva, ale dotváření v mezích zákona, právě to se mi na něm líbí“

JUDr. Mojmír Putna

KRÁTKÉ SEZNÁMENÍ

- **předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia**
- **soudcem od roku 1977**
- **soudcem Nejvyššího soudu od roku 1996**

Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (dnešní Masarykova univerzita). Od roku 1977 byl soudcem Okresního soudu Brno-venkov, později předsedou senátu. Od roku 1985 byl soudcem, později předsedou senátu Krajského soudu v Brně. K Nejvyššímu soudu byl přeřazen v roce 1996, kdy došlo k podstatnému rozšíření pravomocí a agendy této nejvyšší soudní instance.

„Od ledna 2021 nechci o právu ani slyšet...“, s těmito slovy mě přivítal doktor Mojmír Putna, když jsem navštívil jeho kancelář v pátém patře budovy Nejvyššího soudu, abychom spolu připravili tento, svým způsobem bilanční, rozhovor. Bez přerušení pak připojil radu, která by mohla posloužit každému z nás...

Samozřejmě, budu si hlídat svoje práva. Třeba sledovat katastr nemovitostí, aby mi někdo neprodal střechu nad hlavou, když nový občanský zákoník umožňuje například i nabytí nemovitosti od nevlastníka. Každý z nás by měl být ve střehu a kontrolovat si, zda někdo neusiluje o jeho práva či majetek. – Tak, tímto způsobem, ne jinak, budu s právem spojený i po svém odchodu z Nejvyššího soudu. A souvisí to i s touto kanceláří, protože až skončím, všechno tu nechám, veškerou odbornou literaturu. Odvezu si jen knihy s osobním věnováním, které jsem dostal, i od zahraničních kolegů, a pak si ještě vezmu Sedláčka, Roučka, to je srdeční záležitost. (pozn. Komentář profesorů Jaromíra Sedláčka a Františka Roučka z let 1935–37 k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi).

JUDr. Mojmír Putna ve své kanceláři na Krajském soudu v Brně.

Pane doktore, pokud půjdeme hierarchicky po časové ose, jaké byly Vaše začátky?

Chtěl jsem být původně doktorem. Bohužel, zemřela mi v devatenácti letech sestra a já měl pocit, že musím zachraňovat druhé... Jenže na medicínu jsem se nedostal a jediná volná vysoká škola byla „strojárna“. Tam jsem strávil rok. No a potom jsem už šel na práva.

Váš životopis uvádí, že jste právo vystudoval v Brně na Masarykově univerzitě.

Ano, a už na škole jsem měl jasno, kam půjdu. Tehdy bylo hrozně málo soudců, dokonce jsem bral v posledním ročníku stipendium osm set korun měsíčně za to, že půjdu potom do justice, stanu se soudcem anebo notářem. Původně, když jsem skončil, tak mě stát posílal na místo notáře do Znojma, no ale nakonec to dopadlo tak, že jsem se stal čekatelem u Krajského soudu v Brně, lokalizovaným ale na Okresním soudě Brno-venkov. A Brno už jsem kariérně nikdy neopustil. Jako jeden z mála čekatelů v té době jsem absolvoval celou tříletou čekatelskou praxi, protože jsem nevyvěšoval vlaječky...

Vy jste nevyvěšoval vlaječky?

Jak jsem říkal, soudců byl tehdy nedostatek. A i když byla čekatelská praxe tříletá, běžně se stávalo, že už po roce se dostávali čekatelé k justičním zkouškám a pak hned soudili. I předseda

našeho soudu počítal s tím, že z čekatele bude mít po roce soudce. K tomu se požadoval posudek. No a z místa mého bydliště napsali, že nevyvěšuju na státní svátky vlaječky do oken a nezdravím poslance. Proto je prý s podivem, jak se takový člověk může vůbec ucházet o to, stát se soudcem. Bylo to dáno tím, že jsem byl čerstvě ženatý, koupili jsme s manželkou byt na brněnském předměstí a bydleli tam krátce. Že v sousedství bydlí nějaký poslanec, jsem nevěděl. Neznal jsem, kdo to je. No a vlaječky jsem opravdu nevyvěšoval. Ovšem, předseda soudu s něčím takovým, s negativním posudkem z místa bydliště, nepočítal a řešilo se, co se mnou dál. Naštěstí se vymyslelo, že z místa, kde bydlím krátce, ten posudek nemůže mít tu správnou váhu, a tak je třeba vyžádat posudek z adresy, kde jsem bydlel předtím. No a tam byla moje matka v uliční organizaci KSČ, takže v posudku se divili, jak s takovým uvědomělým profilem ještě nejsem nejmiň ministrem spravedlnosti (úsměv). Tím se to zachránilo, ale celá ta procedura trvala o hodně déle. Proto jsem se stal soudcem až 7. července 1977.

To je magické datum se samými sedmičkami.

Proto se to tak dobře pamatuje.

Jakými agendami jste na svém prvním působišti prošel?

Vždycky jsem dělal jenom civilní právo, nikdy ne trestní. S výjimkou toho období, kdy jsem na trestním úseku čekateloval.

Na prvním stupni se dělá veškerá agenda, takže jsem soudil skoro všechno. Dělal jsem třeba i exekuce, které tenkrát nikdo ze soudců nechtěl, ale mě to bavilo. Nejméně jsem soudil opatrovnickou agendu, to snad jen jako zástup za jiného soudce. Jedno období, asi rok, jsem měl specializaci na tehdejší bezpodílové spoluvlastnictví manželů. To mě taky bavilo, to bylo o souzení, o dokazování. Byly to poměrně složité věci, což mi nevadilo. Na druhou stranu mě vůbec nebavily rozvody. To nebylo o právu. Rozvod je o citech, což podle mě vůbec nepatří před soud. Já si totiž myslím: „Na radnici vás oddali, tak ať si vás radnice i rozvede.“ U rozvodu nemáte před soudem co dokazovat. Příčiny rozvratu manželství se tehdy v sedmdesátých a osmdesátých letech zkoumaly, takže se soudce musel zabývat všelijakými intimnostmi. A to i přesto, že se oba chtěli rozvést, nechtěli o svých důvodech příliš mluvit, ale já je jako soudce musil nutit, aby takříkajíc „otevřeli své nitro“ a vzájemně se pomlouvali. A účastníci mě neměli rádi, protože já jsem návrhy na rozvody zamítal. Protože, když mi nechtěli říct, proč se chtějí rozvést, neexistoval důvod k rozvodu.

Rozvodová řízení jste sice rozhodoval nerad, ale přesto jste z této agendy nemohl nikam pomyslně utéct. Na druhou stranu jste mi před časem prozradil, že jste kategoricky odmítl zastávat roli soudního vykonavatele při výkonu soudního rozhodnutí, kterým je odebrání dětí rodičům.

Ano. Já jsem chodil spolu s úředníky jako soudce na exekuce, zabavovat majetek. Bylo to běžné a soudci tyto úkony vykonávali sami, maximálně v doprovodu dalšího úředníka. Tak se mi i stalo, že na mě jeden člověk vytáhl zbraň. No, nezbylo mi v daném okamžiku nic jiného, než sklaptopnout podpatky a potichu vycouvat. Ale i tato historka se mnou neotřásla tolik jako úkon, kdy jsem spolu se sociální pracovníci musel navštívit domácnost, ze které jsme měli odvézt na základě rozhodnutí nezletilé děti od rodičů. Ti byli sice narkomani a také závislí na alkoholu, jak uváděl soudní spis, jenže ty děti to nevnímaly, upínaly se k nim. Zvláště malá holčička, určitě byla ještě v předškolním věku. Aby ten úkon proběhl co nejcitlivěji, dorazil jsem na místo se sociální pracovníci s tvrzením, že děti musíme odvézt na lékařské vyšetření. Děti nic netušily, ani rodiče. A dodnes mi utkvělo v paměti, jak se ta holčička ptala v předsíni maminky, jaké si má obléct šatičky, ptala se, jestli si má vzít tyto anebo ty druhé botičky... My děti naložili do jednoho auta, rodiče do druhého a celou dobu jsme si uvědomovali, že ty děti vidí svého tatínka i maminku naposled. Auto s dětmi mířilo do dětského domova, rodiče jsme odvezli na soud, kde jsme jim oznámili, že takto jsme uskutečnili výkon soudního rozhodnutí. Pro mě to byl tak otřesný zážitek, že už jsem další podobnou věc neabsolvoval.

Elegantní tenisový styl v podání JUDr. Mojžíra Putny.

JUDr. Mojmir Putna je pravidelným účastníkem tenisového turnaje soudců už od jeho založení prvním předsedou Nejvyššího soudu JUDr. Otakarem Motejlem.

Vrátím se k tomu, jak jste zmiňoval, že soudcem jste se nestal napoprvé. Napoprvé jste ani nepřišel na Nejvyšší soud.

To je pravda. Když jsem pracoval na Krajském soudě v Brně, oslovil mě už v prvním roce existence Nejvyššího soudu v Brně tehdejší místopředseda Pavel Kučera. Zvažoval jsem to. Tou dobou působil u Nejvyššího soudu už kolega soudce Jiří Spáčil. Zašel jsem za ním a ptal se ho, co by ta práce obnášela. Na rovinu mi sdělil, že Nejvyšší soud zatím nemá téměř žádné kompetence. Řešil jen přezkumy rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, kterých bylo málo. Já byl zvyklý na jiné tempo a za té situace jsem řekl, že nemám zájem. Pak se situace od 1. ledna 1996 podstatně změnila, Nejvyšší soud získal mnohé ze svých kompetencí, téměř v dnešním rozsahu, a u mě se znovu objevil místopředseda Pavel Kučera, tentokrát i v doprovodu doktora Ljubomíra Drápal, a to už jsem na to kývnul. Jenže mě zase nechtěl uvolnit tehdejší předseda brněnského krajského soudu. Já pak natruc požádal o stáž na legislativním odboru ministerstva spravedlnosti, napsal jsem si tehdy o ni přímo ministru Jiřímu Novákovi, a tam mě předseda krajského soudu pustil. Takže jsem byl čtyři měsíce na stáži na ministerstvu, což byla i tak pro mě velká škola, no a mezitím se změnilo vedení Krajského soudu v Brně a nová paní předsedkyně už mi v odchodu na Nejvyšší soud nebránila.

A tady na Vás už čekalo pracovní právo.

Ano, zejména „pracko“, jak tomu mezi sebou říkáme. Sice neexistoval rozvrh práce, jak jej známe dnes, a s ním i specializace, ale via facti se specializace dodržovaly. Já měl hodně

na starosti hlavně exekuce a pak právě pracovní právo. Dělal jsem už tehdy také „zástavy“. I když jsem se s pracovním právem na kraji v běžné míře setkával, stejně jako ostatní soudci, určitě jsem nebyl specialistou.

Znamená to, že jste se pracovní právo, kde jste dnes považován za jednoho z našich největších specialistů, musel učit až po svém příchodu na Nejvyšší soud?

Když chcete rozhodovat o něčem jako soudce Nejvyššího soudu, musíte být nejlepší ze všech, co se takovou agendou zabývají. Nebo jedním z nejlepších. To platí pro všechny specializace. Když jsem odcházel z Krajského soudu v Brně jako enfant terrible, měl jsem tam nejlepší kancelář, jako jediný, anebo jeden ze dvou soudců, jsem měl počítač. Všichni se mě báli, včetně předsedy (úsměv). – No a přišel jsem na Nejvyšší soud, mezi kolegy, kteří se na pracovní právo specializovali léta, uměli to, a já se ohlásil s tím, že „o tom taky něco vím“, jako úplný „Vořech“.

Kdo byl Vaším učitelem, kdo Vám tehdy nejvíce pomohl?

Samozřejmě doktor Ljubomír Drápal. Měl už tehdy přirozenou autoritu, nešlo s ním debatovat nepřipravený. Doktor Drápal je maximalista, nutil Vás k tomu, že pokud za ním chcete jít pro radu, musíte mít svoji věc nastudovanou shora dolů, znát spis „tam i zpátky“, a on stejně našel zdánlivě nepodstatný detail, který pak sehrál ve sporu důležitou roli. Samozřejmě jsem se učil i od doktora Zdeňka Novotného, ale ten přišel na Nejvyšší soud zhruba ve stejné době, kdy já, snad ještě o pár měsíců později.

Další z řady pokořených horských vrcholů.

Co Vás přitahuje na pracovním právu? Co je na něm hezké?

Až tak hezké to není. (úsměv) Ale líbí se mi v tom, že stojí na principu, který dnes pronikl i do nového občanského zákoníku u spotřebitelských vztahů, že zaměstnanec je slabší stranou pracovně-právního vztahu, což je z hlediska práva atypické, protože zásadně ve smluvním právu, a pracovně-právní vztahy také stojí na smlouvě, platí, že obě strany jsou si rovny. No a u pracovního práva dochází k jakési nerovnováze, protože to právo stojí na straně zaměstnance. A soudce se musí snažit vybalancovat aby ta nerovnováha byla vlastně napevno postavenou rovnováhou. Aby zaměstnavatel věděl, co si může dovolit, aby zaměstnanec věděl, co si může dovolit, a aby ta nerovnováha vyplývala jen z toho, co je dáno tím zákonem. Protože už jen ten zákon samotný chrání zaměstnance. Ten je tady jenom kvůli tomu zaměstnanci. Kdyby tady nebyl, řídilo by se vše občanským zákoníkem a hotovo. Zákoník práce obsahuje dost ustanovení s neurčitou hypotézou, kde právě tu hypotézu naplňujeme jako soudci my sami, a to tím, že stanovujeme obecná hlediska, ke kterým se má přihlížet.

Můžete uvést příklad?

Zákoník práce rozlišuje intenzitu porušení pracovní kázně. Dělí ji na různé stupně, aniž by definoval, čím se od sebe odlišují.

A to je právě to, co můžeme naplnit judikaturou, výkladem a podobně. Pracovní právo, zákoník práce, nabízí prostor k dotváření práva, ale dotváření v mezích zákona, právě to se mi na něm líbí.

V odborných kruzích se ví o Vaší „soukromé válce s Ústavním soudem“. Co bylo její příčinou?

Ústavní soud v jednom svém rozhodnutí zrušil ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu. Judikoval, že zákoník práce nelze aplikovat jen na pracovně-právní vztahy, ale může být podle něj uzavřeno prakticky jakékoli smluvní ujednání. Je na svobodné vůli smluvních stran, jaký právní předpis si pro svoji dohodu zvolí. To je podle mě v rozporu s všeobecným ustanovením zákoníku, které přesně vyjmenovává, na které situace a na které subjekty se vztahuje. Takže, když mi s tímto tvrzením Ústavní soud vrátil jedno mé rozhodnutí a věc se posléze opět dostala k Nejvyššímu soudu, pak jsem spolu s kolegy v senátě velmi podrobně odůvodnil, proč mám jiný právní názor, a rozhodl stejně. Přece podle zákoníku práce nebudete reklamovat zboží v obchodě. Ústavní soud ale opět toto rozhodnutí zrušil, s tím, že už jednou ve věci rozhodl a nebude svůj právní názor měnit. Ani se nijak nezaobíral mojí argumentací. Soudci Ústavního soudu na to samozřejmě mají právo a já od té doby už s nimi nepolemizuji.

Ono to tak koneckonců má být, že se musí rozhodnutí, které přebije to vaše, respektovat. Jenže, v tomto případě mi to vnitřně šlo hodně těžko.

Jsem totiž zastáncem toho, že se má ve státě dodržovat klasická dělba moci. Moc výkonná, zákonodárná, soudní. Soudní moc je povolána k tomu, aby vykonávala to, co je demokratickým způsobem jako pravidlo chování přijato zákonodárci. Můžeme si o Parlamentu myslet, co chceme, ale byl zvolen ve svobodných volbách, sami jsme si vybrali, kdo bude přijímat naše pravidla, zákony pro náš život. Za této situace, když mi zákon ukládá, abych se řídil zákonem a svým svědomím, tak si nemohu dovolit říci, že třeba toto ustanovení zákona se mi nelíbí a v daném konkrétním případě ho odmítám proto respektovat. Znamená to, že jsem pozitivista, protože respektuji psané právo, ba dokonce jsem normativista, protože právní normy jsou pro mě vším. Na druhou stranu ústavní soudce slibuje, že bude respektovat přirozená práva. Samozřejmě, i zákony vycházejí z přirozených práv, ale občas dochází ke konfliktu dvou různých požadavků, třeba práva na soukromí proti právu na informace. Tady má pak Ústavní soud prostor, který mu přísluší.

Byla by to anarchie, kdyby si kdokoli z tří tisíc soudců v České republice řekl, že i když zákon jasně určuje, jak máme danou situaci vyložit, já si ji vyložím jinak, contra legem. Já, kdyby mě v kole lámali, to neudělám. Ústavní soud má ale pro své úvahy jiná východiska. Ten o tom, co je pro mě zásadní, hovoří jako o „obyčejných“ zákonech. Oni si mohou dovolit v konkrétním případě od těchto „obyčejných“ zákonů uhnout. Problém je pak ale v tom, že rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná. A jestliže jednou uhne Ústavní soud, v dané situaci modifikuje do té doby platné pravidlo a dává signál, že by se to mělo takto ve společnosti obecně pokaždé aplikovat. Tím pádem se do chování lidí vnáší nejistota. Byli zvyklí a mají psáno v zákonech, že modelová situace „A“ se řeší postupem „B“, avšak Ústavní soud jim řekne, že za určitých okolností to může být i „C“. A to nemůže být role soudce obecného soudu. Jak říkali staří Řekové (Římané), „Dura lex, sed lex“, neboli „Tvrdý zákon, ale zákon“. Lidé se budou civilizovaně chovat podle jasně nastavených pravidel. Ne, když je budeme rozvolňovat. Jak začneme říkat, že to „nemusí platit tak úplně“, podívejte se, co se pak ve společnosti děje. No a proto se to jaksi vyhrtilo na té konkrétní kauze.

Pracovně jste se podíval i do zahraničí, v Evropě znáte dobře rozhodování v Německu a Rakousku, pobývali jste ale také ve Spojených státech Amerických. Co Vás tam zaujalo?

Amerika je někde úplně jinde. Jejich anglo-saský způsob rozhodování, kdy rozhoduje porota složená z naprostých laiků a soudce jen dění v soudní síni usměrňuje, moderuje v podstatě

advokátský proces, to je jedno velké divadlo. Soudce jde do jednačky a o kauze, co soudí, neví prakticky vůbec nic. Nemá nastudovány tisíce stran spisů, jako my. Vyfasuje ráno před jednáním jen tenké složky se základními údaji a sleduje, s čím přišli advokáti. To advokáti předloží na úvod seznam otázek, které je třeba vyřešit, navrhnou svědky a znalce, předkládají důkazy, předměty doličné a podobně. No, a pokud se to tam při projednávání trochu zvrhne, soudce nařídí poradu, pozve si advokáty protistran k sobě, a řekne jim jenom: „Hoši, takhle ne!“. A je zase klid. Všem říkám: „Znáte z amerických filmů, co se tam děje v soudní síni? Tak v realu je to ještě o sto procent divočejší“. Ale, v Americe jim to funguje, je tam přirozenější respekt k zákonům, k soudním rozhodnutím. I takovým, o kterých rozhodne porota lidí, kteří doslova „nemají o právu ani páru“. Ten respekt k rozhodnutím jim můžeme závidět. V USA jsem byl na pozvání tamní vlády, jezdili jsme po federálních soudech, nejprve jsme pobývali ve Virginii, ve Williamsburgu, kde je školící středisko federálních soudů, pak přímo na soudech ve Washingtonu a Atlantě. Když to ale shrnu, v tomto ohledu si pro naši praxi nemůžeme z Ameriky vzít nic.

A z okolních evropských států?

Protože umím poměrně slušně německy, v Rakousku mám mezi soudci mnoho známých a v Německu jsem byl na stáži, musím říci, že soudní systémy se prakticky shodují. Koneckonců, principy našeho civilního práva navazují na dobu Rakousko-Uherska. Obecný zákoník občanský platil u nás hodně dlouho a vychází se z něj dodneška, znovu musím vzpomenout komentáře Sedláčka a Roučka. Výklady, které z nich vycházejí, používáme dodneška, protože to jsou rozumné věci. Ale je tam samozřejmě prostor se vzájemně inspirovat.

Uvedete prosím příklad?

Samozřejmě, třeba vypořádání společného jmění manželů. My jsme to vypořádávali vždycky až po rozvodu manželství. Až nyní máme podle zahraničního vzoru možnost, že se majetek dohodou vypořádá předem, a když takovou dohodu rozvádějící se pár předloží, má ten takzvaný zjednodušený rozvod. Rakousko to takhle mělo od začátku, a najednou začalo uvažovat, že se inspirovat naším původním systémem, že nejprve je vždy rozvod a pak se dohadují lidé o majetku. Tehdy jsem je varoval, ať to pečlivě zváží, protože ty rozvody sice takto doslova „poválí jako na běžícím pásu“, ale pak budou soudy překvapeny, jak je zahltlí následné spory o majetek. Je přirozené, že když jsou lidé pod tlakem, chtějí se rozvést, a přitom vědí, že když se nedohodnou na majetku, rozvod se protáhne, pak jsou ochotni k větším kompromisům. Jak to tam dopadlo, nevím. My se inspirovali jimi, a oni chtěli námi. Doufám, že si to nechali rozmluvit a dali na naše rady. A právě proto je dobré se potkávat a vyslechnout rady těch, kdo už mají s chystaným systémem své zkušenosti.

Zasedání Pléna Nejvyššího soudu; JUDr. Mojmír Putna sedí po boku svého tehdejšího kolegy JUDr. Ljubomíra Drápala, dnes předsedy Krajského soudu v Praze.

Co Vám přinesla stáž v Německu?

Byl jsem na stáži u německého Nejvyššího pracovního soudu a také Zemského pracovního soudu v Erfurtu. Odtamtud jsem si, podotýkám, že to byly jen pracovní soudy, přinesl jeden důležitý poznatek. V tom soudním řízení se jim podařilo snad v devadesáti procentech případů ty strany usmířit tak, aby se dohodly. To už dnes v občanském soudním řádu máme taky, že soud má poučit účastníky o svém právním názoru na věc, takže jaksi předznamenat výsledek a dát jim možnost se usmířit. – V Německu jsem viděl, že to reálně funguje. Je to hodně o soudci, jak to umí lidem podat, a taky o tom, jak rychle jsou schopni se účastníci shodnout na kompromisu. Sledoval jsem jednání, kde soudkyně účastníkům řekla, že to vidí „tak a tak“, to znamená, že v projednávaném sporu o neplatnost výpovědi navrhla zaměstnavateli, zda by nevážil slušnější odstupné. No a zaměstnanice – žalobce se dotázala, zda by za takových okolností neval žalobu zpět, pokud tedy za každou cenu netrvá na tom, že chce i nadále pracovat někde, kde ho nechtějí, a protože se s nimi soudí, budou ho mít rádi ještě méně. No, a ona to takhle usmířila!

Jste jedním ze zakladatelů Soudcovské unie ČR, prý jste se i při jejím vzniku inspirovali v zahraničí.

Inspirovali jsme se v Rakousku. Po roce 1989, s bývalým kolegou, dnes advokátem Petrem Maiem, jsme věděli, že soudci v Německu a Rakousku mají jakési profesní sdružení. Sedli jsme k tužce a papíru, napsali dopis na Nejvyšší soud Rakouska, že jsme soudci z České republiky, brněnského krajského soudu, a rádi bychom o takovém sdružení získali nějaké informace, abychom ho případně založili i u nás. Na základě tohoto dopisu jsme dostali pozvání do Vídně. Osobně nás pozvali soudní rada Markel, bývalý prezident rakouského svazu soudců i mezinárodní organizace soudců a Woratsch, jako tehdejší aktuální prezident svazu. Velice příjemně nás přijali, podrobně nám povykládali, jak to u nich chodí, a samozřejmě nás vybavili stanovami. To byl první kontakt. Musím říci, že s oběma pány se přátelíme dodnes, píšeme si a zveme se na různá pracovní setkání. Mezitím jsme tehdy i v Praze zaznamenali snahu o zřízení soudcovské stavovské organizace, tak jsme se s Prahou spojili a na Městském soudě v Praze Soudcovskou unii založili. Protože jsem se podílel na tvorbě stanov, jsou hodně ovlivněny tím rakouským modelem. I Rakušané pamatovali na to, že největší počet soudců je ve Vídni, takže hrozí, že Vídeň vždy přehlasuje všechny ostatní, takže my jsme to udělali taky tak, aby největší slovo měly jednotlivé okresní soudy, kde je soudů nejvíc.

Byl jste i funkcionářem v Soudcovské unii?

Byl jsem maximálně členem republikové rady, větší ambice jsem neměl.

Co jste si jako zakládající členové od Soudcovské unie slibovali a jak ji vnímáte dnes?

Když jsme unii zakládali, chtěli jsme mít stavovskou organizaci na ochranu postavení soudců. Už jsem zmiňoval, jak to bylo za totality, kdy soudce nechtěl nikdo dělat, protože to bylo mizerně placené místo se spoustou omezení. Takže nám šlo o to, aby se naše soudcovské sdružení zasadilo o zvýšení prestiže soudcovského stavu, a hlavně, v těch prvních letech, aby se vymezilo ve vztahu k ministerstvu spravedlnosti. Protože ministerstvo mělo své představy o tom, jak má soudnictví fungovat. Svě administrativní představy. Proto pro mě byla cenná i ta krátká stáž na ministerstvu, kde jsem pochopil, jak ministerští úředníci uvažují a pracují. Ministerstvo je správní orgán, který funguje na velitelském principu. Někdo to tam vede, má své náměstky, náměstci mají své podřízené vedoucí odborů a oddělení, a tak dále. A aby to fungovalo, všichni musí toho svého nadřízeného poslouchat. Kdežto soudnictví je o něčem jiném. Každý soudce je ústavní činitel. Každý soudce je autorita, která rozhoduje sama za sebe a nese za to zodpovědnost. A to představovalo zásadní konflikt. Protože správa soudů, ministerstvo a jeho jednotlivé složky, měla představu, že oni jsou Ti nejdůležitější a oni mají rozhodovat o tom, jak budou soudy fungovat. To jsme jako soudci pocítovali a potřebovali to změnit. Samozřejmě, u každé organizace a spolku to nejlépe funguje, když máte společného nepřítele. Tím pomyslným nepřítelem tak bylo, když to hodně zjednoduším, tehdejší ministerstvo. Za totality jsme měli společného nepřítele komunismus, a tak jsme si všichni rozuměli. Teď se hádáme, protože jsme společného nepřítele odstranili a najednou se ukazuje, že každý máme jiný názor na to, kam by měla naše společnost směřovat. A takhle se to vlastně vyvíjelo i v Soudcovské unii.

A jaká je Soudcovská unie dnešní?

No, až do nedávné doby suplovala odborovou organizaci. Takže se zaměřila například na sociální postavení soudců. To si myslím, že by měla opustit a měli bychom se vrátit k tomu původnímu, sjednotit soudce a budovat jejich prestiž, napravit vnímání soudcovského postavení veřejností. Uvidíme, kam bude Soudcovská unie směřovat po podzimním volebním shromáždění zástupců, kde se zvolí nové vedení.

Ještě jsme si nic neřekli o tom, jak trávíte volný čas. Jste pravidelným účastníkem tenisových turnajů soudců Nejvyššího soudu, takže rád hrajete tenis. Rád ale také cestujete. K moři nebo do hor?

Jednoznačně mám radši hory, než moře. Moje manželka naopak moře, i když hory má taky ráda. Takže jsme to jeden čas dělali tak, že jsme jezdili na dovolenou do Řecka, na řecké ostrovy. A tam jsme jeden den šli společně do hor, druhý den jsem jí popřál hodně sluníčka na pláži a vydal jsem se do hor sám. Na Krétě jsem miloval tamní soutěsky. Ne ty komerční, kam jezdí velké skupiny turistů, ale místa, kam se turisté nevozí. Nebo jsem si na každém ostrově dal závazek, že vyšplhám na nejvyšší horu. To je v Řecku výkon, protože tam nejsou na turisty hory připravené. Vše se soustředí k moři. Když jdete například v Alpách na vysokohorskou túru, všude jsou horské chaty s občerstvením, mapy, ukazatele, průvodci, v Řecku nic.

Zmínil jste Alpy. Ty jste taky prošel?

No jéjéj, ty mám prošlapány, ale jen v Rakousku, naskrz! Nechci říkat, že všechno, ale skoro všechno. Každý rok jsem tam jezdil s partou hned dvakrát. Na jaře na prodloužený víkend a v létě vždycky na celý týden. A pokaždé jsme to řešili jako putování z místa na místo, každou noc jsme spávali jinde.

Vy ale máte také chatu na Vysočině.

No, je to taková lepší unimobuňka mezi Velkým Meziříčím a Měřínem. Není tam elektřina, jen dva fotovoltaické články pro svícení a televizi, a teprve nedávno jsme si nechali vyvrtat studnu. Ale už se těším, kolik času tam strávím, až nebudu muset chodit na soud.

Nesmíme zapomínat na to, že jste i zaslužilým dědečkem Máte čtyři vnučky ve věku od necelých 3 let do 9 let a občas je hlídáte celý den.

Vnučky, anebo obecně děti, to je koření života! Dvě jsou od syna, dvě od dcery. Strašně se na ně vždycky těším. Když máte možnost pozorovat, jak z týdne na týden dělá každá z nich pokroky, jak se učí nové a nové věci do života, jak se z toho batolete, té bezmocné hmoty, stává člověk, se kterým můžete po čase začít už diskutovat. A to je moje parketa. Já miluju komunikaci. A oceňuji ji taky u dětí. Vždycky jsem říkal, i synovi a dceři, když něco chcete, nemůžete si to vytroucovat, musíte mě o tom, co potřebujete, přesvědčit. Tím učíte děti umění kompromisu a dialogu. Jde o umění najít míru. Já něco chci, ten druhý to nechce. Musím hledat tu míru, kdy ještě pro mě je ten výsledek zajímavý a pro tu druhou stranu už se stal akceptovatelným. A to je to umění dialogu, takhle to v životě chodí.

Děkuji za rozhovor.
Ptal se Petr Tomíček

BUDOVA NEJVYŠŠÍHO SOUDU JAKO ZASTÁVKA NA MIGRAČNÍ TRASE NETOPÝRŮ

KRÁTKÉ SEZNÁMENÍ

Netopýr večerní

Latinsky: Eptesicus serotinus

Kategorie: Savec

Stupeň ohrožení: Silně ohrožený

Výskyt: Evropa, Asie, Afrika

Velikost: 10 – 13 cm

Rozpětí křídel: 31 – 38 cm

Hmotnost: 13 – 33 g

Potrava: Hmyz

Budova Nejvyššího soudu běžně slouží přes den k rozhodování o dovolacích řízeních, stížnostech pro porušení zákona, uznávání cizích rozhodnutí a další činnosti, která spadá do působnosti nejvyššího orgánu obecné justice. V budově to však žije nejen ve dnech pracovních, kdy se zde pohybují soudci a zaměstnanci soudu, ale překvapivě také v noci. V druhé polovině srpna si naši budovu vybrali ke krátké zastávce a odpočinku netopýři večerní, kteří ze svého letoviště migrovali za hibernací. Namířeno měli do některé z jeskyní nebo štol v Moravském krasu.

Každoročně probíhají migrace samic s mláďaty na zimoviště a v centru Brna tak není jejich výskyt v období od poloviny srpna do konce září ničím neobvyklým. Netopýři, kteří přebývají v teplých měsících na půdách, migrují v tomto období kvůli klesajícím teplotám, které na jejich stanovištích panují. Půdy nebo štěrbiny, kam se netopýři rádi uchylují, v zimě promrzají. Netopýr však pro přežití potřebuje teplotu 6 až 8°C. Většina netopýrů proto hledá lepší podmínky ke spánku a letí například do jeskyní, kde jsou pro ně teploty v zimě příznivější. Tato dočasná migrace je nutná pro jejich přežití. Moravský kras je přitom jedním z významných netopýřích zimovišť.

Starší zástavby jako je i budova Nejvyššího soudu, netopýřům pro odpočinek vyhovují a v Brně se lze ve větší míře setkat s tímto jevem například v ulicích Grohova nebo Cihlářská. Právě v ulici Cihlářská se dokonce několik let po sobě netopýři rozhodli odpočívat v poštovních schránkách. Nedaleko, v sídle Nejvyššího soudu, si zvolili pro svůj odpočinek dvojité okna na severní straně naší historické budovy, kam se dostali otevřenými ventilačními okny.

Vzhledem k tomu, že v budově právě probíhá výměna těchto oken (psali jsme v AEQUITAS 2/2020), byla nejpočetnější skupinka 30 netopýrů objevena jednoho dne pracovníky, kteří výměnu oken prováděli. Netopýři se ojedinele, v počtech několika málo kusů, takto mezi okna dostávali už dříve, odpočinuli si a zase vylétli ven. Kvůli této větší skupince netopýrů byl však kontaktován zaměstnanec Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky, který přijel provést jejich odchyt. Netopýři se tak doslova dostali do odborných rukou inženýra Romana Zajíčka, který netopýry odchytil a následně provedl jejich vypuštění zpět do přírody. Pro pana Zajíčka byl tento odchyt jedním z těch méně náročných, protože se již setkal i se situací, kdy se v jednom bytě nacházelo celkem 365 netopýrů. Netopýři tedy nejsou v Brně žádným výjimečným jevem, kolonií je však celá řada a proto není možné reálně odhadnout jejich přesný počet.

Netopýři se většinou zdržují v prostoru mezi okny. Snaží se tam nalézt přití, tisknou se k sobě.

Netopýr večerní, který se objevil právě mezi okny budovy Nejvyššího soudu, je silně ohroženým druhem a jedním z důvodů ohrožení je jeho využívání úkrytů v lidských obydlích, kde při rekonstrukcích, zateplování a podobným zásahům dochází k likvidaci těchto úkrytů a často i samotných netopýrů. Řešení „problému“ s netopýry přitom bývá velice jednoduché. V případě nalezení netopýra mezi okny často stačí ponechání otevřeného okna a netopýr večer sám vyletí ven. Pokud se netopýr vyskytuje uvnitř prostor (v bytě, kanceláři), pak je vhodné netopýra uchopit pomocí ručníku nebo rukavic a dát jej do papírové krabice s průduchy, krabici uzavřít a umístit za pokojové teploty na místo v přití. Po setmění je pak potřeba vypustit netopýra z krabice ven. Netopýrovi pomůžete také tím, že mu například do víčka od sklenice dáte trochu vody s cukrem na posílnění.

Pokud v nočních hodinách netopýr vletí do bytu, doporučuje se otevřít okno či dveře ven a naopak zavřít dveře do dalších prostor. Tím je zabráněno tomu, aby se netopýr dostal dál do domu. Stačí zhasnout světlo a počkat až si netopýr najde cestu ven sám.

Nemá-li netopýr snahu odletět, naleznete jej v zimě nebo v době, kdy venku panují teploty pod 5°C, netopýr je zraněný nebo krvácí, je třeba kontaktovat záchranou stanici, která poskytne zvířeti potřebnou odbornou péči.

Odborníci radí pomoci netopýrům roztokem s rozpuštěným cukrem, naberou tak sílu k dalšímu letu.

Pokud je třeba netopýra odchytit, postačí k tomu třeba i obyčejný kbelík.

Netopýr využívá echolokaci (orientace podle ozvěny vlastních ultrazvukových signálů), takže lze vlétnutí do bytu předejít sítěmi proti hmyzu nebo zatažením záclony. Při vyslání echolokačního signálu netopýr pozná, že je v cestě překážka, a té se vyhne.

Echolokaci netopýři nevyužívají pouze k orientaci v prostoru, ale k samotnému lovu kořisti. Druhy netopýrů vyskytující se v České republice, včetně zmíněného netopýra večerního, jsou hmyzožravé. Většinou netopýr večerní loví v prostoru či sběrem z povrchu, a zkonzumuje za jednu noc asi 5 g potravy, tj. například 2.500 komárů (množství je pouze orientační a liší se podle jednotlivých druhů netopýrů; přibližně netopýr zkonzumuje potravu o hmotnosti ½ vlastní váhy). Pro jejich noční lov nemá v přírodě žádnou konkurenci. Právě díky nezastupitelnosti v přírodě a ohrožení člověkem jsou všechny druhy netopýrů chráněny.

Netopýři jsou velice zajímaví a užiteční tvorové, kteří naneštěstí mezi lidmi nezažívají moc velkou popularitu, ale kolují o nich různé pověry. Například není třeba se bát u netopýrů vyskytujících se v České republice, že by se živili krví. Nejedná se o upíry, a jak již bylo uvedeno výše, živí se hmyzem. Další velice rozšířený mýtus je, že se zamotávají do vlasů. Netopýr k takovému chování však nemá žádný důvod, protože by ohrozil pouze sám sebe a navíc díky echolokaci rozpozná překážku a dokáže se člověku rychle vyhnout.

Nejčastěji nachází údržba anebo justiční stráž netopýry v pátém patře budovy Nejvyššího soudu, občas se objevují ale také v nižších patrech.

Pokud se jedná o riziko nákazy virovým onemocněním, nejsou netopýři větším nebezpečím než jakýkoli jiný savec. Často se u netopýřů mluví zejména o vzteklině. Výskyt vztekliny však u netopýřů není vysoký (za posledních 30 let v ČR prokázáno méně než 1 případ ročně, odhadovaný výskyt je tak v řádu promile promílí), přesto je však nutné při případné manipulaci s netopýřem dbát jisté míry opatrnosti, nesahat na netopýra holými rukama a použít rukavice, hadr či ručník.

V České republice se aktuálně nachází 27 druhů netopýřů (v roce 2011 byl posledním potvrzeným druhem na území České republiky Létavec stěhovavý) a všechny tyto druhy jsou chráněny zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pak zařazuje jednotlivé druhy mezi silně ohrožené či kriticky ohrožené druhy. Zákon chrání kromě netopýřů také jejich stanoviště. Dalším zákonem, který se dotýká ochrany netopýřů, je zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který zakazuje bezdůvodné usmrcování a týrání všech živých obratlovců, tedy i netopýřů.

Kromě legislativy České republiky, se zabývá ochranou také

legislativa Evropské unie, tj. Směrnice o stanovištích č. 92/43/EEC, a různé mezinárodní dohody, jako je Dohoda o ochraně populací evropských netopýřů, Bonnská úmluva, nebo Bernská úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť.

Jak je tomu snad ve všech oblastech lidské činnosti, ani k ochraně netopýřů nestačí pouze platné zákony, ale také spolupráce veřejnosti, která při nálezů netopýra doma může jednoduchými kroky pomoci k záchraně ohroženého druhu.

Závěrem lze dodat, že Nejvyšší soud neporušil při manipulaci s netopýry žádný z výše uvedených zákonů. Netopýři se také nedopustili žádného protiprávního jednání či porušení zákona, a to ani v trestním zákoníku uvedeného neoprávněného zásahu do práva k nebytovému prostoru (mezi veřejností jednáno známé jako squatting). Pokud i v následujících letech netopýři využijí budovu Nejvyššího soudu, snad jim menší odpočinek zde pomůže k úspěšné cestě na jejich zimoviště.

Bc. Monika Němcová
za odborné spolupráce ing. Romana Zajíčka

AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Červencové číslo čtvrtletníku AEQUITAS podrobně informovalo o investiční akci za bezmála 24 milionů korun, díky které se v historické budově z 30. let minulého století, pod dohledem památkářů, postupně mění anebo repasuje přibližně 400 historických oken, balkónových dveří a tzv. fasádních výplní, tedy například prosklených výklenků, apod. Budova Nejvyššího soudu byla totiž zařazena do Plánu rekonstrukce objektů v působnosti článku 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012, o energetické účinnosti. Rozhodně se sluší připomenout, že projektanti napočítali na vnějším plášti budovy celkem 42 druhů oken, dveří nebo jiných fasádních výplní. Často se jedná o okna kastlová nebo originálně vyrobená na zakázku v atypických rozměrech. O to je jejich obnova, repase a výměna ještě složitější. Po úvodních složitých přípravách, vyžadujících citlivý přístup k památkově chráněnému objektu, po následném výběru dodavatele a po zkušebním osazení prvních oken, které vyžadovali památkáři, se práce rozjely naplno až na přelomu června a července letošního roku. Velkou komplikací byla na jaře také úvodní vlna koronavirové pandemie, kdy se Nejvyšší soud na několik týdnů uzavřel veřejnosti a tedy zůstal nepřístupný i pro externí dodavatele. Zhruba po třech měsících je nyní práce hotova asi z poloviny. Nejvíce pokročila výměna anebo repase originálních kusů skleněných výplní v jednotlivých křídlech historické budovy, kde by měla být již v průběhu října takřka hotova. V průčelí se prozatím podařilo vyměnit okna v necelých dvou patrech šestipatrové budovy. Předpokládaný konec prací se i kvůli koronavirovým omezením posunul na úvod roku 2021.

ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU - 3/2020

Verze: elektronická, formát PDF

Redakce: Mgr. Petr Tomíček – vedoucí redaktor, Mgr. Aleš Pavel, Bc. Monika Němcová

Fotografie: Ing. Jiří Sláma, Mgr. Petr Tomíček, archiv Nejvyššího soudu, soukromý archiv JUDr. Jana Bláhy, soukromý archiv JUDr. Mojmíra Putny, archiv Justiční akademie ČR

Redakční rada:

předseda redakční rady JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.,
JUDr. Roman Fiala, JUDr. Jan Eliáš, Ph.D., JUDr. František Púry, Ph.D.

Grafické zpracování: Dominik Martin

Registrace: AEQUITAS ISSN 2570-572